Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 26ης Απριλίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου – Μεταναστευτική πολιτική – Οδηγία 2008/115/ΕΚ – Κοινοί κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χώρων – Άρθρο 6, παράγραφος 2 – Απόφαση περί επιστροφής συνοδευόμενη από απαγόρευση εισόδου διάρκειας τριών ετών – Υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος έχει νόμιμο τίτλο διαμονής εκδοθέντα από άλλο κράτος μέλος – Παράλειψη της εθνικής αστυνομικής αρχής να επιτρέψει στον εν λόγω υπήκοο να μεταβεί στο έδαφος του άλλου αυτού κράτους μέλους προτού εκδώσει απόφαση επιστροφής του»

Στην υπόθεση C-629/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen (διοικητικό πρωτοδικείο μεταναστευτικών υποθέσεων Γκέτεμποργκ, Σουηδία) με απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Οκτωβρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

A.L.

κατά

Migrationsverket,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Safjan (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, N. Piçarra και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Pikamäe

γραμματέας: A. Calot Escobar

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

Διάταξη

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του A.L., υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος διέμενε παρανόμως στη Σουηδία, και της Migrationsverket (Υπηρεσίας Μετανάστευσης, Σουηδία) σχετικά με την απόφαση της τελευταίας να απορρίψει τη διοικητική προσφυγή του A.L. κατά της απόφασης επιστροφής που εξέδωσε η σουηδική αστυνομική αρχή και κατά της απαγόρευσης εισόδου στη Σουηδία που συνόδευε την απόφαση αυτή.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/115, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.»

4 Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής» και ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν να μην εφαρμόσουν την παρούσα οδηγία στους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι:

α) υπόκεινται σε απαγόρευση εισόδου, σύμφωνα με το άρθρο 13 του [κανονισμού (ΕΕ) 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ 2006, L 105, σ. 1)], ή συλλαμβάνονται ή παρακολουθούνται από τις αρμόδιες αρχές σε σχέση με παράνομη χερσαία, θαλάσσια ή εναέρια διέλευση των εξωτερικών συνόρων κράτους μέλους και στους οποίους δεν έχει, εν συνεχεία, χορηγηθεί άδεια ή δικαίωμα να παραμείνουν στο εν λόγω κράτος μέλος,

β) υπόκεινται σε απόφαση επιστροφής ως ποινική κύρωση ή ως συνέπεια ποινικής κύρωσης, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ή υπόκεινται σε διαδικασίες έκδοσης.»

5 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ευνοϊκότερες διατάξεις», ορίζει:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διατάξεων:

α) διμερών ή πολυμερών συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας, ή της Κοινότητας και των κρατών μελών της, και μίας ή περισσότερων τρίτων χωρών,

β) διμερών ή πολυμερών συμφωνιών μεταξύ ενός ή περισσότερων κρατών μελών και μίας ή περισσότερων τρίτων χωρών.

2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη διατάξεως ευνοϊκότερης για τους υπηκόους τρίτων χωρών που περιέχεται στο κοινοτικό κεκτημένο περί μετανάστευσης και ασύλου.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζονται, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω διατάξεις είναι συμβατές με την παρούσα οδηγία.

4. Όσον αφορά τους υπηκόους τρίτων χωρών που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α), τα κράτη μέλη:

α) μεριμνούν ώστε η μεταχείριση και το επίπεδο προστασίας τους να μην είναι λιγότερο ευνοϊκά από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8, παράγραφοι 4 και 5 (περιορισμοί της χρήσης αναγκαστικών μέτρων), το άρθρο 9, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση (αναβολή της απομάκρυνσης), το άρθρο 14, παράγραφος 1, στοιχεία β) και δ) (επείγουσα υγειονομική περίθαλψη και συνυπολογισμός των αναγκών των ευάλωτων ατόμων), και τα άρθρα 16 και 17 (όροι κράτησης), και

β) τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης.»

6 Κατά το τιτλοφορούμενο «Απόφαση επιστροφής» άρθρο 6 της οδηγίας 2008/115:

«1. Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5.

2. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους και διαθέτουν έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, υποχρεούνται να μεταβαίνουν αμέσως στο έδαφος αυτού του άλλου κράτους μέλους. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του υπηκόου τρίτης χώρας με την παρούσα απαίτηση ή όταν η άμεση αναχώρηση του υπηκόου τρίτης χώρας απαιτείται από λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, εφαρμόζεται η παράγραφος 1.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους, εφόσον άλλο κράτος μέλος αναλαμβάνει τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας δυνάμει διμερών συμφωνιών ή διευθετήσεων που ισχύουν κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος που αναλαμβάνει τον συγκεκριμένο υπήκοο τρίτης χώρας εφαρμόζει την παράγραφο 1.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους. Στην περίπτωση αυτή, δεν εκδίδεται απόφαση επιστροφής. Εφόσον η απόφαση επιστροφής έχει ήδη εκδοθεί, τότε αυτή ανακαλείται ή αναστέλλεται για τη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής ή άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής.

5. Εφόσον εκκρεμεί διαδικασία ανανέωσης τίτλου διαμονής ή οποιασδήποτε άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφος

κράτους μέλους, τότε το εν λόγω κράτος μέλος εξετάζει το ενδεχόμενο να μην εκδώσει απόφαση επιστροφής έως ότου ολοκληρωθεί η εκκρεμούσα διαδικασία, με την επιφύλαξη της παραγράφου 6.

6. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν απόφαση ως προς τη λήξη της νόμιμης παραμονής μαζί με απόφαση επιστροφής και/ή απόφαση απομάκρυνσης και/ή απαγόρευση εισόδου, στο πλαίσιο ατομικής διοικητικής ή δικαστικής απόφασης ή πράξης, όπως προβλέπεται στην εθνική τους νομοθεσία, με την επιφύλαξη των δικονομικών εγγυήσεων του Κεφαλαίου ΙΙΙ και δυνάμει άλλων συναφών διατάξεων του κοινοτικού και εθνικού δικαίου.»

7 Το άρθρο 11 της οδηγίας 2008/115, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση εισόδου», ορίζει τα εξής:

«1. Οι αποφάσεις επιστροφής συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου:

α) εφόσον δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης, ή

β) εφόσον δεν έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση επιστροφής.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι αποφάσεις επιστροφής μπορούν να συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου.

2. Η διάρκεια της απαγόρευσης εισόδου καθορίζεται λαμβανομένων δεόντως υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων κάθε μεμονωμένης περίπτωσης και, κανονικά, δεν υπερβαίνει τα πέντε χρόνια. Είναι δυνατόν, ωστόσο, να υπερβαίνει την πενταετία, αν ο υπήκοος της τρίτης χώρας αντιπροσωπεύει σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική ασφάλεια.

[…]»

Το σουηδικό δίκαιο

8 Το άρθρο 6a του κεφαλαίου 8 του Utlänningslag (2005:716) [νόμου (2005:716) περί αλλοδαπών] ορίζει τα εξής:

«Όταν τίθεται ζήτημα απομάκρυνσης αλλοδαπού, δυνάμει των άρθρων 2, 3 ή 6 [του παρόντος κεφαλαίου], ο οποίος κατέχει έγκυρη άδεια διαμονής ή άλλου είδους άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής σε άλλο κράτος μέλος της [Ευρωπαϊκής Ένωσης], η αρμόδια αρχή καλεί τον αλλοδαπό να μεταβεί οικειοθελώς στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος της [Ένωσης] εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Η αρμόδια αρχή μπορεί να λάβει απόφαση απομάκρυνσης μόνον εάν ο αλλοδαπός δεν συμμορφώθηκε προς την υπόδειξη αυτή.

Το πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζεται, εάν:

[…]

5. θεωρείται πιθανό ότι ο αλλοδαπός δεν θα συμμορφωθεί με την ως άνω υπόδειξη.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

9 Στις 23 Μαρτίου 2022 ο A.L., υπήκοος τρίτης χώρας, υποβλήθηκε σε οδικό έλεγχο στη Σουηδία. Κατά τον έλεγχο αυτό, η σουηδική αστυνομική αρχή διαπίστωσε ότι ο A.L. δεν διέθετε ούτε άδεια διαμονής ούτε άδεια εργασίας στη Σουηδία. Ωστόσο, ο A.L. μπόρεσε να προσκομίσει κροατικό τίτλο διαμονής με ισχύ έως τις 25 Ιουνίου 2022 και ισχυρίστηκε ότι εργαζόταν για κροατικό πρακτορείο που είχε εκμισθώσει τις υπηρεσίες του σε σουηδική επιχείρηση.

10 Την ίδια ημέρα η εν λόγω αστυνομική αρχή εξέδωσε απόφαση με την οποία διέτασσε τον A.L. να εγκαταλείψει τη σουηδική επικράτεια. Η απόφαση αυτή συνοδευόταν από απαγόρευση εισόδου στη Σουηδία διάρκειας τριών ετών. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η εν λόγω αστυνομική αρχή δεν κάλεσε τον A.L. να μεταβεί στην Κροατία οικειοθελώς διότι, κατά την άποψή της, ήταν πιθανή η μη συμμόρφωσή του με τη σχετική υπόδειξη.

11 Ο A.L. αναχώρησε για το Ζάγκρεμπ (Κροατία) την 1η Απριλίου 2022.

12 Ο A.L. άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της απόφασης που μνημονεύεται στη σκέψη 10 της παρούσας διάταξης ενώπιον της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Κατόπιν της απόρριψης της προσφυγής του, ο A.L. άσκησε ένδικη προσφυγή κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης ενώπιον του Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen (διοικητικού πρωτοδικείου μεταναστευτικών υποθέσεων Γκέτεμποργκ, Σουηδία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

13 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το άρθρο 6a του κεφαλαίου 8 του νόμου (2005:716) περί αλλοδαπών, το οποίο μεταφέρει στη σουηδική έννομη τάξη το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115, είναι συμβατό με την οδηγία αυτή.

14 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, ασφαλώς, το εν λόγω άρθρο 6a, πρώτο εδάφιο, ορίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, η αρμόδια εθνική αρχή πρέπει να επιτρέπει σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος έχει δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος να μεταβεί οικειοθελώς σε αυτό το άλλο κράτος, προτού λάβει απόφαση σχετικά με την ενδεχόμενη επιστροφή του. Εντούτοις, θεωρεί ότι το εν λόγω άρθρο 6a, δεύτερο εδάφιο, σημείο 5, καθιερώνει εξαίρεση η οποία δεν προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας, στο μέτρο που, όταν θεωρείται πιθανό ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας δεν θα μεταβεί στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος, μπορεί να εκδοθεί απόφαση επιστροφής του χωρίς η αρμόδια εθνική αρχή να του έχει προηγουμένως επιτρέψει να μεταβεί στο άλλο κράτος μέλος.

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen (διοικητικό πρωτοδικείο μεταναστευτικών υποθέσεων Γκέτεμποργκ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Ποια είναι η έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115; Έχει το εν λόγω άρθρο την έννοια ότι πρέπει να κληθεί ο υπήκοος τρίτης χώρας να μεταβεί αμέσως από το κράτος μέλος στο οποίο διαμένει παρανόμως στο κράτος μέλος στο οποίο διαθέτει έγκυρο τίτλο διαμονής, εκτός εάν η άμεση αναχώρησή του απαιτείται για λόγους δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας;

2. Παρέχει η οδηγία 2008/115 ή οποιαδήποτε άλλη διάταξη του δικαίου της Ένωσης καθοδήγηση σχετικά με τις συνέπειες που επέρχονται όταν η εθνική αρχή δεν προβαίνει στην απαιτούμενη υπόδειξη σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115; Επιφέρει η παράλειψη της απαιτούμενης υπόδειξης την ακυρότητα της απόφασης περί απομάκρυνσης και της απόφασης περί απαγόρευσης της εισόδου;

3. Εάν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 επιβάλλει τέτοια υπόδειξη και τέτοιο αποτέλεσμα, είναι το άρθρο αυτό επαρκώς σαφές και ακριβές ώστε να παράγει άμεσο αποτέλεσμα;

4. Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης εθνική νομοθεσία όπως το άρθρο 6a του κεφαλαίου 8 του [νόμου (2005:716)] περί αλλοδαπών, το οποίο θεσπίζει πρόσθετες εξαιρέσεις από την ενδεχόμενη υποχρέωση υπόδειξης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

16 Δυνάμει του άρθρου 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η απάντηση σε ερώτημα που υποβάλλεται με αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία ή όταν δεν υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απάντηση που προσήκει σε ένα τέτοιο ερώτημα, το Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, μπορεί οποτεδήποτε να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη.

17 Η ως άνω διάταξη πρέπει να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.

Επί του πρώτου και του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το πρώτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού και κατά πρώτο λόγο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους υποχρεούνται να επιτρέπουν σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού και διαθέτει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος να μεταβεί στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής του, ακόμη και αν θεωρούν πιθανό ότι ο εν λόγω υπήκοος δεν θα συμμορφωθεί προς υπόδειξη για μετάβασή του στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος.

19 Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115, οι υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους και διαθέτουν έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος υποχρεούνται να μεταβούν αμέσως στο έδαφος αυτού του άλλου κράτους μέλους. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του υπηκόου τρίτης χώρας με την απαίτηση αυτή ή όταν η άμεση αναχώρηση του υπηκόου τρίτης χώρας απαιτείται από λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου 6. Η τελευταία αυτή διάταξη προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους.

20 Από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας προκύπτει ότι πρέπει να επιτρέπεται σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει μεν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους, αλλά διαθέτει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, να μεταβεί σε αυτό το άλλο κράτος μέλος και να μην εκδίδεται άνευ ετέρου

απόφαση για την επιστροφή του, εκτός αν τούτο επιβάλλεται για λόγους δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας. [πρβλ. απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2021, M κ.λπ. (Μεταφορά σε κράτος μέλος), C-673/19, EU:C:2021:127, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

21 Εντούτοις, η διάταξη αυτή δεν έχει την έννοια ότι προβλέπει μια πρόσθετη εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/115 πέραν των οριζομένων στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας και ότι παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξαιρέσουν από τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες επιστροφής τους παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών, όταν αυτοί αρνούνται να μεταβούν αμέσως στο έδαφος του κράτους μέλους το οποίο τους έχει αναγνωρίσει δικαίωμα διαμονής [απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2021, M κ.λπ. (Μεταφορά σε κράτος μέλος), C-673/19, EU:C:2021:127, σκέψη 36].

22 Αντιθέτως, σε περίπτωση που οι εν λόγω υπήκοοι αρνηθούν να μεταβούν αμέσως στο έδαφος αυτό, τα κράτη μέλη στο έδαφος των οποίων αυτοί διαμένουν παρανόμως υποχρεούνται, κατ' αρχήν, να εκδώσουν, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115, σε συνδυασμό με την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, απόφαση επιστροφής η οποία περιέχει εντολή εγκατάλειψης του εδάφους της Ένωσης [απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2021, M κ.λπ. (Μεταφορά σε κράτος μέλος), C-673/19, EU:C:2021:127, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

23 Εξάλλου, όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο της όσο και από το πρώτο της άρθρο, η οδηγία 2008/115 καθιερώνει «τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες» που πρέπει να εφαρμόζονται από κάθε κράτος μέλος κατά την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Από την προαναφερθείσα φράση, αλλά και από τη γενική οικονομία της οδηγίας αυτής συνάγεται ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τους εν λόγω κανόνες και διαδικασίες παρά μόνον υπό τις συνθήκες που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, μεταξύ άλλων, αυτές που καθορίζονται στο άρθρο 4 αυτής (απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψη 32).

24 Η παράγραφος 3 του εν λόγω άρθρου 4 παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για τους παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών από εκείνες της οδηγίας 2008/115, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω διατάξεις είναι συμβατές προς αυτήν. Εντούτοις, η οδηγία δεν επιτρέπει στα κράτη αυτά να εφαρμόσουν αυστηρότερους κανόνες στον τομέα που αυτή διέπει (απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψη 33).

25 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επίσης επισημάνει ότι η οδηγία 2008/115 καθιερώνει επακριβώς τη διαδικασία που πρέπει να εφαρμόζει κάθε κράτος μέλος για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων στο έδαφός του υπηκόων τρίτων χωρών και καθορίζει τη χρονική σειρά διεξαγωγής των διαφόρων σταδίων που περιλαμβάνει διαδοχικώς η διαδικασία αυτή (απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψη 34).

26 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι τυχόν ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εκδώσουν απόφαση επιστροφής όταν «θεωρείται πιθανό» ότι ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας δεν θα συμμορφωθεί προς την υπόδειξη να μεταβεί αμέσως στο έδαφος του κράτους μέλους που του χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής θα ισοδυναμούσε με θέσπιση παρέκκλισης η οποία δεν προβλέπεται από το εν λόγω άρθρο 6, παράγραφος 2, και θα καθιστούσε, επομένως, τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.

27 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους υποχρεούνται να επιτρέπουν σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού και διαθέτει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει χορηγηθεί από άλλο κράτος μέλος να μεταβεί στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής του, ακόμη και αν θεωρούν πιθανό ότι ο εν λόγω υπήκοος δεν θα συμμορφωθεί προς υπόδειξη για μετάβασή του στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

28 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί δεύτερο κατά σειρά, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι, κατά το μέτρο που επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιτρέπουν στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών να μεταβαίνουν στο κράτος μέλος που τους έχει χορηγήσει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής τους, έχει άμεσο αποτέλεσμα και οι ιδιώτες μπορούν, ως εκ τούτου, να το επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

29 Από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, σε κάθε περίπτωση που οι διατάξεις μιας οδηγίας είναι, από άποψη περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούντως ακριβείς, οι ιδιώτες δικαιούνται να τις επικαλούνται έναντι του οικείου κράτους μέλους ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, είτε όταν το κράτος αυτό παρέλειψε να μεταφέρει εμπροθέσμως την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο είτε όταν προέβη σε πλημμελή μεταφορά της [απόφαση της 1ης Αυγούστου 2022, TL (Παράλειψη ορισμού διερμηνέα και παράλειψη μετάφρασης), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

30 Συναφώς το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι μια διάταξη του δικαίου της Ένωσης είναι, αφενός, απαλλαγμένη αιρέσεων όταν θεσπίζει υποχρέωση η οποία δεν συνοδεύεται από καμία επιφύλαξη και δεν απαιτείται για την εκτέλεσή της ή την επαγωγή των αποτελεσμάτων της η έκδοση κάποιας πράξης, είτε των οργάνων της Ένωσης είτε των κρατών μελών, και, αφετέρου, αρκούντως ακριβής ώστε να μπορούν να την επικαλεστούν οι ιδιώτες και να την εφαρμόσει το δικαστήριο, όταν θεσπίζει υποχρέωση χωρίς αμφίσημη διατύπωση [απόφαση της 1ης Αυγούστου 2022, TL (Παράλειψη ορισμού διερμηνέα και παράλειψη μετάφρασης), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

31 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι, ακόμη και αν μια οδηγία αφήνει στα κράτη μέλη ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως κατά τη θέσπιση των λεπτομερειών εφαρμογής της, μια διάταξη της οδηγίας αυτής μπορεί να θεωρείται ότι έχει ανεπιφύλακτο και συγκεκριμένο χαρακτήρα εφόσον επιβάλλει στα κράτη μέλη, χωρίς αμφίσημη διατύπωση, συγκεκριμένη υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος και δεν συνοδεύεται από καμία αίρεση όσον αφορά την εφαρμογή του κανόνα τον οποίο θεσπίζει [απόφαση της 1ης Αυγούστου 2022, TL (Παράλειψη ορισμού διερμηνέα και παράλειψη μετάφρασης), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

32 Εν προκειμένω, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας διάταξης, η οδηγία 2008/115 θεσπίζει με ακρίβεια τη διαδικασία που πρέπει να εφαρμόζει κάθε κράτος μέλος για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και καθορίζει τη χρονική σειρά διεξαγωγής των διαφόρων σταδίων που περιλαμβάνει διαδοχικώς η διαδικασία αυτή.

33 Συναφώς, από το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 προκύπτει ότι, μόνον όταν ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας δεν συμμορφώνεται με την υποχρέωσή του να μεταβεί αμέσως στο έδαφος του κράτους μέλους που του χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής ή όταν η άμεση αναχώρησή του απαιτείται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαμένει παρανόμως ο εν λόγω υπήκοος εκδίδει απόφαση επιστροφής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 6.

34 Επισημαίνεται, αφενός, ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να επιτρέπουν στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών να μεταβαίνουν στο κράτος μέλος που τους χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής είναι απαλλαγμένη αιρέσεων, δεδομένου ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 δεν εξαρτά την υποχρέωση αυτή από την έκδοση πράξης της Ένωσης ούτε επιτρέπει στα κράτη μέλη να εξαρτούν ή να περιορίζουν την έκταση της εν λόγω υποχρέωσης.

35 Αφετέρου, μολονότι η οδηγία 2008/115 παρέχει στα κράτη μέλη ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως κατά τη θέσπιση των πρακτικών λεπτομερειών εφαρμογής της διαδικασίας του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας, η εν λόγω διάταξη τούς επιβάλλει, χωρίς αμφίσημη διατύπωση, την υποχρέωση να επιτρέπουν στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών να μεταβαίνουν στο κράτος μέλος που τους έχει χορηγήσει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής πριν από την έκδοση απόφασης επιστροφής ως προς αυτούς.

36 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι, κατά το μέτρο που επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιτρέπουν στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών να μεταβαίνουν στο κράτος μέλος που τους έχει χορηγήσει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής τους, έχει άμεσο αποτέλεσμα και οι ιδιώτες μπορούν, ως εκ τούτου, να το επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

37 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί τελευταίο κατά σειρά, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι, όταν, κατά παράβαση της διάταξης αυτής, ένα κράτος μέλος δεν επιτρέπει σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός του να μεταβεί αμέσως στο κράτος μέλος που του χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσει απόφαση επιστροφής ως προς αυτόν, η απόφαση περί επιστροφής και η απαγόρευση εισόδου που τη συνοδεύει είναι άκυρες.

38 Δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, σε περίπτωση που του είναι αδύνατη η σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας, κάθε εθνικός δικαστής που επιλαμβάνεται αρμοδίως μιας υπόθεσης έχει την υποχρέωση, ως όργανο κράτους μέλους, να αφήνει ανεφάρμοστη κάθε διάταξη του εθνικού δικαίου που αντιβαίνει σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία έχει άμεσο αποτέλεσμα στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, όπως, εν προκειμένω, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 (πρβλ. απόφαση της 10ης Μαρτίου 2022, Landkreis Gifhorn, C-519/20, EU:C:2022:178, σκέψη 101 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

39 Κατά συνέπεια, κάθε εθνικός δικαστής ο οποίος επιλαμβάνεται διαφοράς στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πρέπει να αρνείται την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, εκτός αν είναι σε θέση να την ερμηνεύσει κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης. (πρβλ. απόφαση της 10ης Μαρτίου 2022, Landkreis Gifhorn, C-519/20, EU:C:2022:178, σκέψη 102).

40 Βάσει αυτού, ο εθνικός δικαστής οφείλει να λαμβάνει, μεταξύ άλλων, υπόψη ότι τούτο συνεπάγεται, ενδεχομένως, την υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα μέτρα προς διευκόλυνση της υλοποίησης του πλήρους αποτελέσματος του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Seydaland Vereinigte Agrarbetriebe, C-239/09, EU:C:2010:778, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

41 Πράγματι, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξαλείφουν τις παράνομες συνέπειες μιας παράβασης του δικαίου της Ένωσης [απόφαση της 25ης Ιουνίου 2020, A κ.λπ. (Ανεμογεννήτριες σε Aalter και Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, σκέψη 83]. Συνεπώς, οι αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών δικαστηρίων που επιλαμβάνονται προσφυγής κατά πράξης του εσωτερικού δικαίου εκδοθείσας κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115, οφείλουν να λαμβάνουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, όλα τα αναγκαία μέτρα για να θεραπεύσουν τη μη τήρηση, εκ μέρους εθνικής αρχής, των υποχρεώσεων που απορρέουν από την τελευταία αυτή διάταξη. Τούτο μπορεί, για παράδειγμα, να συνεπάγεται, βάσει του εθνικού δικαίου, την ακυρότητα απόφασης επιστροφής και, ως εκ τούτου, της απόφασης που τη συνοδεύει, όπως είναι η απαγόρευση εισόδου βάσει του άρθρου 11 της οδηγίας αυτής.

42 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι, όταν, κατά παράβαση της διάταξης αυτής, κράτος μέλος δεν επιτρέπει σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός του να μεταβεί αμέσως στο κράτος μέλος που του χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσει απόφαση επιστροφής του, οι αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών δικαστηρίων που επιλαμβάνονται προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης επιστροφής και της απαγόρευσης εισόδου που τη συνοδεύει, οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεραπεύσουν τη μη τήρηση, εκ μέρους εθνικής αρχής, των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω διάταξη.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών,

έχει την έννοια ότι:

οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους υποχρεούνται να επιτρέπουν σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού και διαθέτει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει χορηγηθεί από άλλο κράτος μέλος να μεταβεί στο εν λόγω άλλο κράτος μέλος προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής του, ακόμη και αν θεωρούν πιθανό ότι ο εν λόγω υπήκοος δεν θα συμμορφωθεί προς υπόδειξη για μετάβασή του στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος.

2) **Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115**

έχει την έννοια ότι:

κατά το μέτρο που επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιτρέπουν στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών να μεταβαίνουν στο κράτος μέλος που τους έχει χορηγήσει έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσουν, ενδεχομένως, απόφαση επιστροφής τους, έχει άμεσο αποτέλεσμα και οι ιδιώτες μπορούν, ως εκ τούτου, να το επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

3) **Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115**

έχει την έννοια ότι:

όταν, κατά παράβαση της διάταξης αυτής, κράτος μέλος δεν επιτρέπει σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός του να μεταβεί αμέσως στο κράτος μέλος που του χορήγησε έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής προτού εκδώσει απόφαση επιστροφής του, οι αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών δικαστηρίων που επιλαμβάνονται προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης επιστροφής και της απαγόρευσης εισόδου που τη συνοδεύει, οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεραπεύσουν τη μη τήρηση, εκ μέρους εθνικής αρχής, των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω διάταξη.

(υπογραφές)